

Erdvė talpina savyje daiktus. Sanskrito kalba erdvė vadinama ākāśa. Senesnis erdvės pavadinimas Vakaruose – eteris. Jame sklinda virpesiai ir gimsta materija. Nors erdvė, kaip ir laikas, nepriklauso nuo procesų ar daiktų, esančių joje, Kṛiṣṇa a erdvę priskiria 8 materialiams elementams, atsietoms Kṛiṣṇos energijoms. Tokiu būdu materialiai erdvė yra ribota, o taip pat riboja joje esančius objektus. Nors erdvę riboja ši visata, iš Vedų galime suprasti, kad egzistuoja kita erdvė, kuri talpina savyje visas materialias visatas, o taip pat ir dvasinį pasaulį. Nors dvasinė erdvė yra kitokia nei materialiai, ji atlieka tą pačią funkciją – talpina savyje visus objektus. „Vedānta-sūtra“ (1.1.22) sako: ākāśas tal-liṅgāt – „žodis ākāśa Vedų literatūroje reiškia Aukščiausią Brahmaną, kadangi ākāśos aprašymas tinka tik Brahmano savybių aprašymui.“

„Bhagavad-gītoje“ (9.4) Kṛiṣṇa a sako:

*mayā tatam idaṅ sarvaṅ
jagad avyakta-mūrtinā
mat-sthāni sarva-bhūtāni
na cāhaṅ teṅ v avasthitaṅ*

„Savo neišreikštu pavidalu aš persmelkiu visą šią visatą. Visos būtybės yra Manyje, bet Aš nesu jose“.

Toliau, „Bhagavad-gītoje“ (9.6) sakoma:

*yathākāśa-sthito nityaṅ
vāyuṅ sarvatra-go mahān
tathā sarvāṅ i bhūtāni
mat-sthānīty upadhāraya*

„Suprask, kad lygiai taip pat kaip galingas vėjas, pučiantis visur, visuomet yra erdvėje, visos sukurtos būtybės taip pat yra Manyje.“

Kol materiali gamta ir erdvė yra neapreikšti, visos būtybės, o ir pati gamta tuo metu ilsisi Aukščiausiąjame, kaip platesnėje, beribėje erdvėje („Bhagavad-gīta“ 7.6). Materiali erdvė menkų būtybių žvilgsniui ir matavimams atrodo beribė, tačiau miriadai visatų pasklinda iškvėpus Mahā Viṣṇu, kuris yra tikroji erdvė. Erdvė, kurioje viskas egzistuoja, ir visa tai, kas egzistuoja yra Kṛṣṇos sandhinī śakti – egzistencinės galios pasireiškimai. Dvasinio pasaulio erdvė su nesuskaičiuojamomis Vaikuṇṭhos planetomis – taip pat yra šios energijos, kurią įkūnija Viešpats Balarāma, apraiška.

Kadangi erdvė, kurioje gyvename, yra Viešpaties pasireiškimas, ne visi vienodai gali ją suprasti. Materialistiškas žmogus supranta erdvę kaip atvirą, tiesinę ir turinčią tris matavimus: ilgį, plotį ir aukštį. Šiuo požiūriu įvairūs daiktai yra skirtingai nutolę vienas nuo kito, todėl kai kuriuos daiktus sunku pasiekti. Asmenybės, kurios apsilavė mistinės yogos ar atsidavimo tarnystės pagalba, gali suvokti kitus, gilesnius erdvės aspektus, todėl jiems tampa prieinami ne tik nutolę erdvėje objektai, bet ir objektai, esantys aukštesniuose erdvės išmatavimuose. Kṛṣṇa, kuris įkūnija transcendentinės erdvės idėją, gali betarpiškai pasiekti visus objektus, egzistuojančius visuose išmatavimuose. Išminčiai, kurie Kṛṣṇos malonės dėka apvalė savo sąmonę, gali suvokti įvairius realybės lygius, nesuvokiamus paprastam žmogui. Vedose aprašoma, kad šalia mūsų egzistuoja erdvės, nepasiekiamos mums, tačiau transcendentalistai šias erdves suvokia tiesiogiai. Arjuna Kṛṣṇos dėka pamatė visą visatą vienoje vietoje. Madhvācārya lankėsi Badarikāśrame Himalajuose ir ten susitiko Vyāsadevą, kuris davė jam pamokymus. Žmonės, keliaujantys į Himalajus, niekuomet nematė Vyāsadevos ir jo āśramo. Visos visatos Kṛṣṇai egzistuoja vienoje vietoje. Jo malone kitos gyvos būtybės taip pat gali pamatyti, kaip viskas yra kartu. Mūsų visatos Brahmā kartą aplankė Kṛṣṇa, ir durininkas apie tai pranešė Kṛṣṇai. Tačiau Kṛṣṇa paklausė: „kuris Brahmā?“ Vėliau, kai pokalbio metu Brahmā paklausė Kṛṣṇos, kodėl Jis paklausė: „Kuris Brahmā?“, Kṛṣṇa tuoj pat parodė jam daugybę Brahmų, kurie visi buvo savo visatose, todėl nematė vienas kito, bet tuo pat metu buvo pas Kṛṣṇa ir tuo pat metu lieté savo šalmais Kṛṣṇos pėdas.

Materiali erdvė paklūsta Kṛṣṇai, bet Kṛṣṇa taip pat yra didesnė, transcendentinė erdvė, kurioje Pats ir gyvena.

Kaip atrodo Dievo kūrinija?

Visa Dievo kūrinija susideda iš dviejų dalių – dvasinio ir materialaus pasaulio. Vienas ketvirtis visų Viešpaties energijų apraiškų tenka materialiam pasauliui, o trys ketvirtadaliai – dvasiniam („Śrīmad Bhāgavatam“ 2.6.19, komentaras). Todėl materialų pasaulį vadina eka-pada vibhūti, o dvasinį pasaulį – tri-pada vibhūti („Caitanya Caritām“ ta“ Madhya 21.57).

Materialus pasaulis susideda iš nesuskaičiuojamų Visatų, turinčių kiaušinio formą. Kiekviena iš jų padengta 7 sluoksniais. Todėl Visatoje labai tamsu. Ją apšviesti reikalinga spindulingoji Saulė, atspindinti brahmajyoti – dvasinį švytėjimą, sklindantį iš Kūrto kūno. Visos visatos tarsi oro burbuliukai plaukioja Priežasčių vandenyne.

Kiekvienos visatos vidinis skersmuo yra 6 milijardai kilometrų („Śrīmad Bhāgavatam“ 5.20.43). Kiekvienoje visatoje susiformuoja 14 planetinių sistemų. Septynios: Bhūr, Bhuvar, Svar, Mahar, Janas, Tapas, Satya, esančios viena virš kitos, – priklauso aukštesnėms planetinėms sistemoms. Septynios žemesnės planetinės sistemos vadinasi Atala, Vitala, Sutala, Talātala, Mahātala, Rasātala ir Pātāla.

Žemės planeta, vadinama Bhūr-loka yra visatos centre. Joje gyvena žmonės ir kiti mirtingi padarai. Žemė yra ypač svarbi visatoje, nes pakliuvusios į ją gyvosios būtybės žmonių kūnais sukuria veiklos pasekmes (karmą) ir taip nusprendžia savo kitą paskirties vietą. Priklausomai nuo to, kokias karmines pasekmes žmogus sukaupe, jis pakliūna į vieną ar kitą planetą, kurioje šias reakcijas išgyvena. Žemė – tai taip pat vieta, skirta dvasinei praktikai, nes joje nėra pernelyg daug prabangos jausmų tenkinimui, o taip pat nėra per daug kančių, atitraukiančių gyvosios būtybės protą.

Žemesnėse planetinėse sistemose gyvena nāgos (gyvatės) ir į jas panašūs padarai – materialistai bei asūros (demonai). Materialiu požiūriu šios planetos techniškai labiau pažengusios lyginant su Žeme, bet šios pažangos tikslas yra jutimų tenkinimas.

Aukštesnėse planetų sistemose gyvena siddhos, cāraos, vidyādhāros, kimpuruos, yakos (dvasios), rākāsos (vaiduokliai žmogėdros), devos (pusdieviai). Dar aukščiau gyvena išminčiai asketai, davę skastybės įžadus. Aukščiausioje materialaus pasaulio planetoje Satyalokoje, kuri panaši į lotoso žiedą, savo tarnybą atlieka Viešpats Brahmā (pirmoji gyva esybė visatoje) kartu su savo palydovais. Šiose planetose yra neribotos galimybės su atsidavimu tarnauti Dievui, o taip pat patenkinti subtilius poreikius. Visi šių planetų gyventojai yra atsidavę Dievui, nors nevienodai stipriai.

Be šių planetinių sistemų žemutinėje visatos dalyje yra ypatinga sritis, kurią sudaro 28 pragaro planetos, kitaip vadinamos Yamapuri. Į šias planetas pakliūna žmonės, atlikę nuodėmingą veiklą. Ši ypatinga visatos dalis atskirta ugnies upe Vaitara.

Materialų pasaulį nuo dvasinio skiria Virajos upė. Anapus Virajos upės driekiasi Priežasčių vandenynas, o už jo - dvasinis dangus, pripildytas Brahmano spindesio – spindulių, sklindančių iš transcendentinio Kosmoso kūno. Šiame spindesyje sklindo nesuskaičiuojamos dvasinės planetos, vadinamos Vaikuhomis. Tarp šių planetų viena, pati aukščiausia, vadinama Goloka arba Kōlōka. Ši planeta turi tris sritis, vadinamas Dvārakā, Mathurā ir Vṛndāvanu. Visose šiose planetose Viešpats gyvena įvairiais transcendentiniais pavidalais, tačiau Jo pirminis pavidalas, pasižymintis visomis 64 Aukščiausio Dievo Asmens savybėmis, visada lieka Vṛndāvane – aukščiausioje Dievo kūrinijos sferoje.

Visos visatos susitelkusios šalia viena kitos ir kiekvieną supa septyni apvalkalai, kurie vienas už kitą storesni dešimt kartų: pirmasis sluoksnis – žemės, kuris yra 80 mln. mylių. Tolesni sluoksniai: ugnies, šviesos, oro ir erdvės, o galiausiai vandens („Śrīmad Bhāgavatam“ 2.2.28, komentaras). Visatos vidinis skersmuo 6 mlrd. km.

Dhruvaloka, Šiaurinė žvaigždė, yra 3.800.000 yojanų (viena yojana – 8 mylios arba ~13 km) virš Saulės. Virš Dhruvalokos už 10.000.000 yojanų yra Maharloka, o virš Maharlokos už 20.000.000 yojanų yra Janaloka, virš Janalokos už 80.000.000 yojanų yra Tapaloka ir virš Tapalokos už 120.000.000 yojanų yra Satyaloka. Tokiu būdu atstumas nuo Saulės iki Satyalokos yra 233.800.000 mylių arba 2.992.640.000 kilometrų („Śrīmad Bhāgavatam“ 5.23.9 komentaras).

Satyalokoje gyvena pats Viešpats Brahmā. Tapaloka, Janaloka ir Maharloka vadinamos Munilokomis – planetomis, kur gyvena išminčiai, nepavaldūs materialios gamtos guoliams.

Mėnulis yra 100.000 yojanų virš Saulės spindulių. Diena ir naktis rojaus planetose bei Pitrilokoje priklauso nuo to, ar Mėnulis pilnėja, ar dyla.

Virš Mėnulio, už 200.000 yojanų, yra žvaigždžių grupė, o virš jų yra Śukra-graha (Veneros

planeta), kurios įtaka visuomet palanki visiems.

Virš Veneros, už 200.000 yojanų, yra Buddha-graha (Merkurijus), kurio įtaka kartais palanki, o kartais ne. Virš Buddha-grahos, už 200.000 yojanų, yra Angaraka (Marsas), kurio įtaka beveik visuomet nepalanki.

Virš Angarakos, dar už 200.000 yojanų, yra Brihaspati-graha (Jupiteris), kuris visuomet labai palankus kvalifikuotiems brahmanams. Virš Brihaspati-grahos, dar už 200.000 yojanų, yra Śanaiścara (Saturnas), kuris visuomet nepalankus.

Virš Saturno yra septynių žvaigždžių grupė, kurioje gyvena septyni išminčiai, visuomet susirūpinę pasaulio gyventojų gerove.

Virš Sapta-ṛi lokos yra Dhruvaloka, dvasinė planeta šioje visatoje („Śrīmad Bhāgavatam“ 5.22 skyrius).

Svargalokoje gyvena Indra su kitais pusdieviais. Kiekviena gyva būtybė gali tapti Indra, atlikusi dideles askezes ir daugybę aukų atnašavimų. Tačiau jo padėtis taip pat vieną dieną baigiasi, ir jam tenka grįžti į gimimų ir mirčių ciklą žemėje.

Bhuvanlokoje gyvena pusiau dievai (cāraṇos, vidyādharaṇos, kinnaraṇos, kimpuruṇos ir t.t.)

„10000 yojanų žemiau Rahu yra planetos, vadinamos Siddhaloka, Cāraṇaloka ir Vidyādhara loka.“ („Śrīmad Bhāgavatam“ 5.24.4).

Rahu yra 10000 yojanų žemiau už Saulę. Dar 10000 yojanų žemiau už Rahu yra Siddhṇū, Cāraṇū ir Vidyādharaṇū planetos, o žemiau už jas yra Yakṇaloka ir Rākṇasaloka. Ši sritis vadinama Antarikṇā – tarpinė erdvė tarp Bhuvanlokos ir Bhūrlokos. Čia gyvena Rākṇāasai (žmogėdros), Yakṇos (dvasios), Piśācaṇos ir vaiduokliai. Jie dažnai nusileidžia į žemę ir paprastai yra labai priešiški žmonėms. Vėliau jie gimsta žmonėmis žemėje. Žemiau už šias planetas yra

Bhūrloka arba Bhū-mandala, kitaip vadinamos Žemės tipo planetinėmis sistemomis. Ši Bhū-mandala susideda iš 7 žiedinių salų (dvipų): Jambūdvīpa, Plakā advīpa, Śalmalīdvīpa, Kuśadvīpa, Krauñcadvīpa, Śakadvīpa, Puṅkaradvīpa, kuriose gyvena įvairios žmogiškos būtybės. Bhū-mandalos centre esanti Jambūdvīpa yra 1 mln. yojanų, o jos dalis yra Žemė, kurią mes pažįstame. Žemiau Bhū-mandalos, už 70000 yojanų, yra žemesnės planetinės sistemos – Bila-svarga: Atala, Vitala, Sutala, Talātala, Mahātala, Rasātala ir Pātāla. Demonai ir Rākāasai gyvena šiose žemesnėse planetinėse sistemose kartu su savo žmonomis ir vaikais. Jie mėgaujasi kaip įmanydami ir nesijaudina dėl kito gyvenimo. Saulės šviesa nepasiekia šių planetų, bet jas apšviečia gausybė brangakmenių. Gyvenantys šiose planetose nesensta ir neserga. Jie taip pat nebijo mirties, išskyrus tos, kurią atneša laikas.

Atala planetoje gyvena trijų tipų moterys, sukurtos iš žiovavusio demono: svairīṅī – nepriklausomos, kāmiṅī – aistringos, ir puṅścalī – lengvai palenkiamos vyrų. Vitaloje gyvena Viešpats Śiva su žmona Gaurī. Dėl jų buvimo čia yra gausu tam tikros rūšies aukso – hāṅāka. Žemiau yra Sutala, kurioje gyvena daityarāja (demonų karalius) Bali. Jis viską paaukoko Viešpačiui ir už tai gavo planetą, kurioje gyvena pats Viešpats Vāmanadeva. Žemiau yra Talātalos planeta, kurioje gyvena demonas Maya Dānava. Jis visuomet patenkintas, nes Viešpats Śiva jam prielankus. Bet jis niekuomet nepasieks dvasinės laimės. Žemiau Talātalos yra Mahātalos planeta, kurioje gyvena gyvatės su šimtais ir tūkstančiais galvų. Žemiau Mahātalos yra Rasātala, o žemiau jos yra Pātāla (Nāgaloka), kurioje gyvena gyvačių valdovas Vāsuki („Śrīmad Bhāgavatam“ 5 giesmė, 4 skyrius).

Pragaro planetos yra tarpinėje padėtyje tarp trijų pasaulių ir Garbhodakos vandenyno. Jos yra pietinėje visatos pusėje truputį virš vandenyno. Pitriloka (protėvių planeta) yra tame pačiame lygyje, bet jos gyventojai visuomet medituoja Dievą ir linki savo šeimoms gero („Śrīmad Bhāgavatam“ 5.26.5). 30000 mylių žemiau Pātālos gyvena Viešpats Anantadeva – milžiniška gyvatė, ant kurios nugaros ši visata atrodo tarytum garstyčios grūdas. Garbhodakos vandenyno gylis yra 249.800.000 yojanų arba 3.197.440.000 kilometrų.